

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Az igazi boldogság.

Az embereket, az emberek életét és gondolkodását nagyon jellemzi az, hogy az esztendőt farsanggal kezdik. A szavak ezt mondják: Első a kötelesség! A tettek ezt mondják: Első a mulatság! És mulatnak, farsangolnak az emberek, mintha minden dolguk rendben volna. Hangosak, még nagyon is hangosak a mulatóhelyek. A fényes ablakok, mint sugárzó szemek, néznek az utcára. Az elkésett jövő-menő azt gondolná, hogy igazi boldogság az, ami az éjszakába kiragyog. Hejh pedig, beh sokszor csal a szemek ragyogása, nevetése! Odabent a mulatóban zeng a zene, cseng a pohár, harsog a dal, tombol a tánc. És a vége: fölkorbaesolt vétkező vágy, lobogó szenvedély, gyilkos harag, háborúság, vérfürdő! Ha ez épen nem is, de rombadőlt egészség, elpazarolt élet! Mindenképen: örökös lelkiösmeretfurdalás. Böles példabeszéd ám az a régi magyar példabeszéd: Jó ebédet ad a világ, de halálos a vacsorája!

Kacagó szem, zokogó szív! Cifra nyomorúság! „Aranypohárban méregital” (Petőfi). Koldus, aki mámorosan botorkázik, elvágódik a sárban, elalszik és ott királynak álmodja magát.

Az igazi boldogságnak nem világ a hazája, nem a bűn s halál országa, hanem az Isten országa, az igazság és az élet országa, mely az istentszeretőknek, a bűnbánóknak, a Krisztus vérében megtisztult szívűeknek öröksége. Mégpedig nemcsak a síron túl, a földön túl, hanem a síron innen is, itt a földön.

Egy francia író, az egymással olyan sok tekintetben rokon szocializmusnak és kereszténységnek egyaránt elfogult — bár szellemes — ellensége mondja: „Jézus tanítványai nem szűnnek meg játszani e kétértelműséggel: *testvériség*. De, ha te, rabszolga, követeled annak áldásait, azt felelik neked: *testvériség* igen,

de csak Istenben, majd a feltámadás után. *Egyenlőség*? De, hogy eszedbe ne jusson ezt akarni, azt felelik neked: *egyenlőség*, igen, de csak Istenben. *Vagyonközösség*? Igen, de csak Istenben. Megígért *boldogság*? Óh, együgyű te, mit beszélsz erről ilyen könnyedén? Ez a világ síralomvölgy, nem lehetsz boldog, csak a síron túl, ha Istennek is úgy tetszik”. (Yves Guyot: *Études sur les doctrines sociales du christianisme*. Edit. nouv. 1892. Paris. p. 92.) Ez a maró gúny azonban csak azt a meghamisított kereszténységet öldöklí, amelynek — fájdalom, — a mi evangéliumi egyházunkban is akadnak szószólói, de főzászlóvivője mégis csak a római kereszténység.

Az igazi, evangéliumi kereszténység, a Krisztus kereszténysége, valamint a testvériséget, az egyenlőséget és a szentek egységét, közösségét, úgy a *boldogságot* is már itt a földön akarja és meg is tudja és meg is fogja valósítani. A keresztény boldogság nem délibáb, nem álom. Hanem valóság. *A legvalóbb valóság a világon!*

Jánosi Zoltán.

Magyar győzelmek.

A ferencvárosi tornászok, a FTC labdarugó csapata, miután sorra verte volna a németeket, Londonban is győzelmet aratott.

A lapok részletesen hozták a különböző mérkőzések leírását s egy kis fantáziával elmondhatjuk, hogy a múlt napokban: „Magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet, dél hulló csillaga!” s a magyar név dicsőségével volt telve az egész világ.

A derék ferencvárosiak ugyan főleg a lábukkal és sportkészségükkel vívták ki a diadalt s szereztek győzelmi babért, de ez nem ok arra, hogy speciel mi magyar kálvinisták is ne örvendezzünk ezen örvendetes esemény felett. A testi

derékség nem utolsó dolog s aztán itt magasabb érdekről is van szó. Arról, hogy p. o. a sport terén a magyar faj épen úgy megállja a helyét, mint akár az angol-szász, a világ legelső népe.

De hát egyéb téren miért nem tudunk az első helyre jutni s hogy van az, hogy a magyar közélet jelesei között a kálvinista nagyok száma az újabb időben feltűnően megcsappant?

Mi lehet oka ennek a kedvezőtlen jelenségnek, csak nem az egyházunk által képviselt magyar fajnak legalább ezidőszerinti tehetségtelensége?

Határozottan azt felelhetjük, hogy nem. Azok, akik élő német, angol, belga s más nemzetbeli földmivest láttak, egyformán azt találták, hogy a mi népünk átlag értelmesebb és tehetségesebb, mint a külföldiek.

Iparosaink keresettek Párisban, Berlinben és a világvárosokban. A debreceni származású szabók 10.000-et keresnek idegenben. Magam is ismerek két ilyen derék iparost, akik Tóth József nemzeti uram családjából valók, a Mester-utcáról és néha-néha ide jönnek haza. Kelet felé meg épen a magyar munkásoké az elsőség. Még tudósainkból és művészeinkből is jut a kivitelre. (Elég baj ugyan, hogy nem tudjuk eltartani őket.)

Felfedező, híres utazó, nagy ember akad a mi sorainkból is: nem a fajban van hát a hiba, ha most a magyar tehetségek megfogyatkoztak. Ennek más okának kell lenni.

Ezt az okot én egyebek mellett szerencsétlen állami helyzetünkben, elmaradottságunkban és nem nekünk való nevelésrendszerünkben találok meg.

Mi mint állam, nem lehetünk magyarok s nem érvényesülünk mint nemzet más államokkal szemben. A magyar embernek, ha katonai, diplomáciai vagy akár politikai pályán akar haladni, legértékesebb és jellemzőbb faji tulajdonait és érzéseit kell elnyomnia. Másként nem fog érvényesülni.

Ellenben az államon belől, ahol csak állampolgárokról lehetne szó, teljes mértékben útát tör az elnyomott nemzeti érzés és érvényesül az egész vonalon. Egyházak, közigazgatás, tanügy mind ezek szerint a jelszavak szerint igazodnak.

Mi indifferensek vagy épen kozmopoliták vagyunk ott, ahol faji és nemzeti jellegünk ki-domborodhatnék és nemzeti színeket viselünk ott, ahol kétszerkettőről, jó közigazgatásról, társadalmi és szociális problémákról, természeti törvényekről van szó.

Ezért olyan elnyomorodott a mi állami életünk, olyan kisszerű a mi köz- és magán társadalmi berendezkedésünk, ezért elhagyottak falvaink, fejletlenek városaink. A csehek, szlovének, nemzetiségek külön nemzeti életet élnek minden államiság nélkül, mint mi és társadalmi téren is nagyon szorítanak bennünket. Ők nagy ideáloknak a szolgálatában állanak és ezáltal a tényleges nyomorult kereteket, amik közt élnek, mesterségesen kiszélesítik: mi pedig valóságos öncsonkítók vagyunk és örökös önmegtagadásból élünk.

De nevelési rendszerünk sem megfelelő. Mi ezer évünk dacára is fiatal nép vagyunk. Olyanok, mint az első amerikai települők. Nekünk hazát és házat kell a sorstól kiküzdeni. Azután mindenfelől ellenség vesz körül és számtalan akadály tornyosul elébünk. Nekünk fejsszével a kezünkben kell útát törni a rengetegben. Mi használt Penn Vilmosnak és társainak? S mit használhat nekünk ez a szép, de a már kész nagy vagyon kellemes élvezéséhez való irodalmi-, esztetikai műveltség? Nekünk még ezután kell azt a sokat, amit a németek, franciák és angolok már régen birnak, megszerezni.

Japán átalvete a nyugati kulturából, amire szüksége volt, de nem a klasszika-filológiai dolgokat. Ma a világ első népei közt foglal helyet. Miért nem követjük?

De nem folytatom tovább e reflexiókat, nem keserítem derék tanárainkat, akiket különben sem volt céлом megbántani. Az a hitem ugyan, ha ők olyan szakképzett és tekintélyes férfiak nem volnának, már régen összedőlt volna a tarthatatlan mai nevelési rendszer és mi már magunk is átal tértünk volna az érdekeinknek megfelelő iskolai típusokra.

Különösen nekünk, kálvinistáknak kellett volna megtenni ezt a fordulatot. Mi vagyunk a haladás, a reformáció egyháza. A nevelés terén is nekünk kellene kezdeményezni a reformokat; de egyébként is minket és a sorainkban az egyházunkban képviselt fajtisza magyarságot sújtja legjobban ez a szerencsétlen helyzet. Mi szenvedünk legtöbbit a lefokozott állami élet, a hibás és felcserélt jelszavak, a kisszerű és elmaradott berendezések miatt. Mi és a magyar nép vagyunk leginkább magunkra maradvá.

A katolikusok egy nagy világközösségben élnek s ha szinte ők is nagyon hátra vannak a külföldi színvonaltól, vannak, kik helyettök Rómában gondolkozzanak és cselekedjenek.

A szász lutheránusok a nagy németiség szív-

verését figyelik, az oláhok s a többi nemzetségek is élénk összeköttetést tartanak fel a külfölddel.

Csak mi magyar reformátusok vagyunk elmaradva, csak mi és a magyar nép élünk itt egy rég letűnt világbeli életet. Öt kerületre vagyunk eldarabolva, mintha sem az ország, sem a református egyház soha nem egyesültek volna. Zsinatunk nem ül össze csak minden tíz évben, s ez sem egyházunk igazi képviselője, hanem amolyan félhivatalos kiküldöttség. Alkotmányos és közigazgatási berendezkedésünk még 48 előttről való s nekünk nincsenek más iskoláink, csak gimnáziumaink. A kálvinista fiúból rendszerint csak úr vagy hivatalnok lehet s a mi viszonyaink között mind a kettő eltartásra szorul. Ha valakinek, nekünk volna szükségünk nagy emberekre és nagy tehetségekre.

De miért nem nevelünk ilyeket? Miért fordítjuk a pénzt, erőt a pusztá közigazgatásra, mely jóformán csak a rendre és az anyagi dolgokra ügyel. Miért nem vetjük a hálót mélyebbre? És miért van a kezünkben az evangéliom és miért hívnak bennünket reformátusoknak?

Penn Vilmosnak és társainak mindenre elégséges volt a szent könyv, de ez is mintha holt országgá vált volna kezeink között.

Magyar győzelemről cikkeznek a lapok s mi is büszkén üdvözljük a derék ferencvárosi labdarugókat. Megvagyunk győződve arról, hogy fajunk nem tehetségtelen és képesek volnánk arra is, hogy a világ bármely nemzetével felvegyük a versenyt. De hát miért szorulunk mégis hátra egyébként s miért fogytak el nagy embereink. Miért? Azért, mert elnyomorodtunk, szerencsétlen félemberek vagyunk s győzni is csak a lábunkkal tudunk már.

Dr. Ferenczy Gyula.

Tájékoztató

a református középiskolai vallásstanári képezővizsgálat tárgyában.

A magyarországi református egyház egyetemes konventje Budapesten 1911 április hó 26—29. napjain tartott ülésében megállapította a református középiskolai vallásstanításra képező vizsgálat szabályzatát. (L. a konvent fentebbi üléséről szóló jenzőkönyv 211-ik pontját.) Elrendelte egyúttal e szabályzatnak 1912. évi január hó 1-től kezdődő életbeléptetését. A vizsgálat helyéül az 1912-től 1915-ig terjedő három éves cyclusra *Debrecen-t* jelölte meg, mint a tiszántúli egyházkerület theológiai akadémiájának székhelyét. Ehhez képest a

tiszántúli egyházkerületnek 1911. évi november hó 22—24. napjain tartott közgyűlése, a szabályzat 1. §. értelmében, 3 évre következőleg alakította meg a vizsgáló-bizottságot:

Elnök: dr. Baltázár Dezső püspök.

Elnökhelyettes: Sulyok István, nagyváradai lelkész, bihari esperes.

Hivatalból tagok: dr. Balogh Ferenc, Csiky Lajos, dr. Erdős József, Sass Béla, dr. Lencz Géza, theol. akadémiai tanárok; dr. Mitrovics Gyula, bölcseleti akad. tanár, mint állásánál fogva a theol. akadémiai tanárikarnak is tagja; S. Szabó József, főgimnáziumi vallásstanár.

Az elnöktől a bizottságba behívott tag: dr. Pap Károly bölcseleti akad. tanár.

Az egyházkerületől választott tagok: dr. Ferenczy Gyula, bölcseleti akad. tanár, Kiss Ferenc püspökladányi lelkész, alsószabolcs—hajduvidéki esperes.

Ezekhez jön még a konventnek egy kiküldöttje.

Az így megalakult vizsgáló-bizottság 1911. évi december hó 14. napján tanácskozással gyűlvén össze, a szóbeli vizsgálatnak a szabályzat 2-ik §-ában feltüntetett tárgyait a vizsgálatot tevők kellő tájékoztatása érdekében részletesen kidolgozta és megállapította a következő módon:

1. *Magyar nyelv és irodalom, különös tekintettel a magyar protestáns irodalomtörténetre.* E tárgy körében fölvendők:

a) Általános ismeretek a magyar nyelvről rövid vonásokban. A magyar nyelv mivolta, eredete, története. A nyelv élete. Irodalmi és köznyelv. Nyelvújítás. Nyelvjárások. Régi nyelv; nyelvemlékek. Idegen hatások. A magyar nyelv rokonai.

(Vezérkönyvül ajánlható: *Szimonyi József*: A magyar nyelv. Hetedik, javított kiadás. Kiadja Hornyánszky Viktor. Segédkönyvül: *Simonyi Zsigmond*: A magyar nyelv. Első kötet. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia.)

b) A magyar irodalom és műveltség fejlődésének, korszakainak, főbb irányainak és legkiválóbb termékeinek ismerete, fő tekintettel a magyar prot. irod. művelőire és fontosabb munkáikra. Áttekintés a reformációt megelőző magyar irodalmon; a reformáció föllépése s hatása a műveltségre és az irodalomra; könyvnyomdák létesítése; protestáns írók a magyar nyelvtudomány és történelem terén, a vallási és tanító irodalomban; a rekatholizáció harca a protestantizmus ellen; a hitvizázó irodalom s ennek képviselői; a nemzeti és vallásháborúk hatása az irodalomra és a művelődés ügyére; a protestantizmus állami elnyomásának káros visszhatása a nemzeti irodalomra; a kurucköltészet; a magyar történet- és memoire-irodalom kifejlődése s főbb képviselői; a magyar irodalom megújodása; a prot. írók a föléledt nemzeti irodalomban, különösen az u. n. debreceni-kör s ennek főbb alakjai; az újabb prot. világi- és egyháztörténetírók. A XIX-ik század irodalma a prot. vallásos irodalom feltűntetésével.

(Vezérkönyvül ajánlható: *Beöthy Zsolt* kisebb Magyar Irodalom Története. Segédkönyvül: *Beöthy Zs.*: A magyar irodalom története. Képes diszmunika 2 kötetben. III-ik javított és bővített kiadás. — *Balogh Ferenc*: A magyar prot. egyháztörténet irodalma.

2. *Filozófia-történet, filozófiai alapfogalmak, lélektan.*

E tárgy körében fölveendők:

a) Bevezetés a filozófiába. Alapfogalmak és főbb kérdések. A filozófia felosztása. A filozófiai disciplinák. A lélektan feladata, jelentősége, segédtudományai, főirányai; a testi és lelki jelenségek kapcsolata; az érzetek, az érzelmek és az akarat tana; a lélektan módszerei. A logika feladata, célja, fontossága; fogalmak, ítéletek, következtetések; inductio, deductio.

(Vezérkönyvekül ajánlható: *Kraus: Jakob*: Bevezetés a filozófiába I—III. r. *Pauer Imre*: A lélektan aaptanai és A logika aaptanai. Segédkönyvül: *Wundt Vilmos*: A lélektan alapvonalai. Fordította: *dr. Rác Lajos*.)

b) Áttekintés a görög és római filozófián. A középkori bölesészet: patristika, skolasztika, miszticizmus. A reformáció filozófia történeli jelentősége. Az ujkori filozófia: Bacon, Descartes: a magyar prot. cartesianusok anticartesianusok. A metafizikus böleselők: Spinoza, Leibnitz, Wolf. A sensualisták: Locke, Hume. A kritikusok: Kant, Fichte, Schelling, Hegel aaptanai: a magyar prot. kantianusok antikantianusok és hegelianusok. Áttekintés a legújabbkor filozófiáján: a XIX. század nevezetesebb filozófusai.

(Vezérkönyvül ajánlható: *Schwegler Albert*: A bölesélet története. Fordította: *Milrotics Gyula dr.* Átdolgozta: *Alexander Bernát*. II. kiadás.)

3. *Nevelés- és oktatástan, kapcsolatban a paedagógia történelével.* E tárgy körében fölveendők:

a) Az általános paedagógia alapfogalmainak rendszeres ismerete, különös tekintettel az iskolai rend és fegyelem, az oktatás és az erkölcsi jellemképzés elméletére, a vallásos érzület kifejllesztésére és ápolására. A nevelés fogalma és feladata: a paedagógia és segédtudományai: az értelmi és erkölcsi nevelés viszonya: nevelés és egyéniség: a test ápolása paedagógiai szempontból: az iskola egészségügyi kérdései: játék, tornázás, munkatanítás, a slójd: a rendtartás (disciplina) elvei: felügyelet, fenytés, a ház, vagy család és iskola viszonya: az oktatás feladata tárgyi és formális tekintetből: a műveltség, általános és szakműveltség: a tanterv elmélete, a tantárgyak paedagógiai jelentősége és egymásra vonatkozása, egymásutánjok: a concentratio kérdése: a tanmenet: analitikus, synthetikus és genetikus menet: a tananyag formális feldolgozása: a figyelemkeltés, megértetés, emlékezetbevités módjai s eszközei: gyakorlás és feladatok: a jellemfejlődés alapjai: az erkölcsi fegyvelmezés eszközei: a vallásos érzület ápolása: az iskolai élet rendje, hatása, jutalmazás, büntetés.

(Vezérkönyvül ajánlható: *Gyertyánffy—Kiss Áron—Kolumbán Samu*: Nevelés és oktatástan (módszertan). VII-ik kiadás. — Segédkönyvül: *dr. Weszely Ödön*: A modern paedagógia útjain. II. kiad.)

b) A paedagógia történelének átnézetes ismeretése. A reformáció előtti kor neveléstörténete röviden: a humanizmus és a reformáció iskolái, reform paedagogusai s ezek nevelési elvei bővebben: a jezsuiták iskolai szervezete: Port Royal iskolái: a pietismus. Az újabbkori nevelés: a tudományos paedagógia legfőbb képviselői, működésük s hatásuk.

(Vezérkönyvül ajánlható: *Browning Oszkár*: A nevelés elméletének története. Angolból fordította és átdolgozta *Kármán Mór*. II. kiad. *dr. Kiss Áron*: A nevelés- és oktatástörténet kézikönyve. Átdolgozta: *Kolumbán Samu*.)

4. *A hazai oktatás és protestáns iskolázás története; a középiskolai konventi tantervnek, a középiskolákat illető szabályzatoknak, a református egyház közoktatási és köznevelési szervezetének ismerete.* Ide vonatkozólag főtekinet fordítandó a következőkre:

a) A reformációt megelőző magasabb (közép- és felsőfokú) iskolai oktatás rövid átnézetben: a protestáns gimnáziumok, főiskolák keletkezése, története, kiválóbb tanárai, tanterveik, tanulmányuk. A protestáns iskolák szerepe a nemzeti érzület ébrentartása és a műveltség előbbvittele körül. A református tanügy mai állása s közép- és felsőfokú iskolái s azok szervezete.

(Vezérkönyvekül ajánlható: *dr. Békefi Remig*: A káptalani iskolák története Magyarországon 1540-ig. *Balogh Ferenc*: A magyarországi prot. egyházak története. Segédkönyvekül: *Molnár Aladár*: A közoktatás története Magyarországon. — *Dr. Fináczy Ernő*: A magyarországi középiskolák múltja és jelene.)

b) Az egyetemes konventtől 1901-ben kiadott református *gimnáziumi tantervnek* általános ismerete: a vallásitanítás részletesen. [L. az 1910-iki konventi jegyzőkönyv 38. sz. M) mellékletét.]

c) Az egyetemes konventtől kiadott s a magyarországi református gimnáziumok rendtartására vonatkozó szabályokban jártasság. [L. az 1910-iki egyetemes konvent jegyzőkönyve N) melléklet: *A magyarországi református gimnáziumok rendtartása és külön füzetben is.*]

5. *A középiskolai vallásitanítás módszertana.* E tárgy körében fölveendők:

a) A vallásitanítás célja, feladata, jelentősége és helyzete a középiskolai oktatásban. A paedagógiai elvek alkalmazása a vallásitanításnál. Áttekintés a vallásitanítás régi, hagyományos prot. methodusain s e methodusok főbb képviselői: Luther, Melancton, Kálvin, Sturm, Comenius, Spener, Hübner, Salzmann, Dinter, Schleiermacher, Pestalozzi. A dogmatikai, történeli, inductív-pszichológiai és apologetikai módszer. Az általános képzés és a vallásitanítás. A személyiség a vallásitanításban. A középiskolai vallásitanítás anyaga és menete. A *biblia*, mint a vallásitanítás középpontja. A keresztyénség viszonya Izrael népéhez: Jézus és az ószövetség: *az ószövetségi kijelentés története* a történeli, tanítói és prófétai iratokban. A prófétaág: a prófétai iratok, mint költői mesterművek. A történetek és prófétai művek tárgyalási módja, közlési alakja a kijelentés egybefüggésére és folytonosságára tekintettel. — *Az újszövetségi kijelentés története* az evangéliumokban és apostoli iratokban: a keresztyénség lényege: a tananyag kiválasztása Jézus életéből, tanításából, csudateteleiből. A személyes élet ereje és hatása Jézusban. Az apostolok és apostoli iratok feladata, jelentősége a kijelentés történelében. Az újszövetségi kijelentés előadási formája és módja. A bibliai történeteknek a tanítás céljához való feldolgozása (előzmények, történel előadása, magyarázata, tanulságvonás). A bibliai földrajz és régiségek beiktatása s előadása

az ó- és újszövetségi kijelentés történeteinek keretében.

Az összefüggő és rendszeres hit- és erkölcsstan szerepe, feladata a vallástanításban; a hit- és erkölcsstan tanításának elve, célja; a hit- és a tudomány; az erkölcsi oktatás előtérbe nyomulása; az erkölcs és vallás; az erkölcs és a szociális kérdések (tulajdonjog, tőke, munka, vagyoni közösség, urak, szolgák, felsőbbség, család, egyház, haza); a hit- és erkölcs összefüggése; a vallásos hit- és az erkölcsi törekvések egysége s ezzel szemben a vallásos hit- és az erkölcsi törekvések közötti ellentét. A valláserkölcsei nevelés és jellemképzés fontossága. A hit- és erkölcsstan tanításának módja a középiskolai tanításnak úgy alsó, mint felső fokán. Analysis és synthesis. A hit- és erkölcsstannak bibliai alapon való tárgyalása s feldolgozása. A református symbolikus könyvek ismertetésének módja és eszköze.

dr. Baltazár Dezső,

ref. püspök, a bizottság elnöke.

(Vége köv.)

Gelléri Szabó János életrajza.

Írta: dr. Antal Géza.

(Vége..)

Gelléri Szabó János ha nem mutatta is, szívében mindig hordozta e válás okozta sebet. Halála előtt néhány évvel, mikor egy ismerősét látogatta meg, ki úgy érezte, hogy több okot szolgáltatott arra, hogy neje elhagyja, mint ő, így sóhajtott fel: „Lám milyen szerencsés, felesége mégis megmaradt!” A sóhajtás mutatja legjobban, hogy még évtizedek múlva sem hegedt be a seb, melyet állandóan nyitva tartott a belső családi élet után való vágyakozás.

Talán erre vonatkozólag is állhatnak végrendeletének szavai: „ha nem tehettem úgy, mint óhajtottam volna“, mert Szabó János, bár életének későbbi folyamában gyakran igyekeztek jó barátok és ismerősök házasítani, nem találta meg többé azt az ideált, kit első nejeben látott és nem tudta magát elhatározni arra, hogy új házasságban találja meg azt, mit az első házasság nyújtani nem tudott: az élet-hosszig tartó nyugodt, bensőséges családi életet.

Pedig szíve állandóan sóvárgott ezután. Igyekezett magát rokonaival körülvétni, de azok, kik legközelebb állottak hozzá, életviszonyuk következtében sokszor nem voltak abban a helyzetben, hogy állandóan környezetében legyenek. Ehhez járult, hogy korban előre haladtával egyre jobban szükségét érezte az állandó gondozásnak és annak, a kizárólagos gyengeségnek; mit csak egy finom, az ő lelkét megértő és egyéni tulajdonait méltányolni tudó nő képes tanúsítani. Így hozta sorsa össze azzal a nővel, aki mint egyik jó barátjának leánya és művelt társadalmi formák között nevelődött nő úgy gondolta alkalmas lesz, ha nem is a nő, de legalább a leány hiányát pótolni. Végrendeletének tanúsága szerint súlyos betegségében tényleg feláldozó szívességgel, szeretettel ápolta és így a zsolttáríró szavai szerint az emberi kor határához közelítő, érdemekben megaglott férfiúnak meg lehetett minden reménye arra, hogy ez a gondos

szeretet élte végéig megmarad és a vett jókért kötelező hála és kegyelet halála után is őrizni fogja emlékét.

Fájdalom, ez a reménye hiúnak bizonyult és épen abban áll a nagy idealistának tragikuma, hogy életének úgyszólván egész célját, azt a törekvését, hogy halála után az ország legtiszteltebb nevei között említék nevét, mint nagy emberbarátát, az tette majdnem semmivé, kinek jólétéért és boldogulásáért életében legtöbbet áldozott. Szerencséje, hogy nem érte meg a harcot, mely még el sem temetett holtteste felett kezdődött és melyből egy élet munkájával és becsületességével tisztán megőrzött neve csak küzdelmek után került ki szeplőtlenül.

De kikerült, és az a vágy, az a törekvés, mely életének minden lépését vezette, az a vágy, az a törekvés, hogy a társadalom legkülönbözőbb kulturális és humanisztikus intézmények gyámolításával tegye ez intézmények céljait minél előbb megvalósíthatóvá és egyszersmind a maga nevét mindnyájunk előtt a tisztelet tárgyává, az avagy, az a törekvés, a síron túl meg is valósult. Mindnyájan érezzük, mindnyájan tudjuk, hogy egy egyszerű élet nemes célja a kulturális és emberbaráti intézmények támogatása volt, mert nem lehet semmiféle fondorlatokkal megsemmisíthetni. Gelléri Szabó János neve szeplőtlenül került ki és szeplőtlen tisztaságban fényleni fog előttünk, mint egy olyan férfiú, ki egy élet becsületes munkájával törekvésének idealisztikus jellegével útmutat mindnyájunknak, pályánkon irányítja törekvéseinket és kinek emlékét kegyelettel őrizzük mindnyájan.

Német egyházi szemle.

Az elmúlt év október 4—6. napjain tartotta Berlinben a „Protestáns egyesület“ (Protestantentag) 25 éves jubileumát, amelyen a szabad protestantizmus képviselői Németország minden részéről megjelentek. Képviselve volt ezenkívül Hollandia, Anglia, Svájc és Amerika. A megnyitó istentiszteletet Reichard lelkész (Saarbrücken) tartotta a Luther-templomban Ján. 8. 31—32. alapján. A mi korunkban — fejtegeté, ki kell egyenlíteni a hagyomány és a kutatás közötti ellentéteket. S itt arról van szó, hogy vajjon élhetnek-e az emberek hitöket illetőleg szabad lelkiismeretök szerint vagy pedig a lelkiismeret lenyűgözését tegyük állandóvá. Távol legyen tőlünk, hogy ezen felfogással odaálljunk a szabadgondolkozók és monisták csoportjába. Hiszen ezen köröktől elválaszt bennünket a teremtőről és az Atyáról való hitvallásunk, a Jézus igéjéhez való ragaszkodásunk. Az istentisztelet után négy népgyűlés tartott Berlin különböző részeiben. Leglátogatottabb volt a Berlin nyugati részében tartott gyűlés, ahol dr. Baumann beszélt.

A főgyűlés október 5-én kezdődött a kiállítási park vendéglőjének nagy termében. Az erősen látogatott nyúlésen általában harcias hangulat uralkodott. Észre lehetett venni a szabadgondolkozása miatt állásától megfosztott Jatho esetének az utóhatását. Harcias hangulat jellemezte már Schrader birodalmi képviselő megnyitó beszédét. Az idők változása idézte elő a szabad protestantizmus haladásiért való harcot. A tudomány és a bölcsészlet új

alapot adtak a vallásnak, úgy, hogy mi most másképen és jobban átérezzük a vallást, mint a régebbi korok. Azért mi vallásosak akarunk lenni a mai kor és a mai műveltség értelmében. Ebben meg akar bennünket akadályozni a kegyességnek az a neme, amely a dogmához ragaszkodik s a szabad protestantizmust szeretné kitessékelní az egyházból. Mi azonban szilárdul el vagyunk határozva, hogy bent maradunk az egyházban s abban igazságosan és őszintén küzdünk célunkért. Ezen küzdelmet megújult erővel folytatjuk, mert sikerült az egyházi liberalizmus alapján álló szervezeteket egyesíteni. Az egyesült szervezetek nevében dr. Geffcken tanár (Köln) üdvözölte a 25. német protestáns gyűlést. Beszédében hangsúlyozta, hogy a liberalizmusért folytatott küzdelemben új reformációról van szó, amely az egész népnek javára szolgál. A külföldi vendégek közül Davis az angol unitáriusok, Bakker Hollandia, Bauer Bazel részéről rajzolta azon szabadságot, amelynek a porosz országos egyházzal szemben ők hazájukban örvendenek.

Az üdvözlő beszédek után dr. Kirms berlini lelkész értekezett a „Vallásról, mint kulturhatalomról”. Kirms előadásában csak a keresztyénség, illetve a protestantizmus és a kultúra közötti viszony fejtegetésére szorítkozott. A kultúra alatt értette azt a kulturát, amely a világot a lélek erejével hatja át s az emberiség erkölcsi céljainak veti alá. Ily értelemben kiváló kulturális hatása volt a keresztyénségnek, nem ugyan úgy, mintha közvetlenül új kulturális intézményeket létesített volna, hiszen Jézus és tanítványai kevésbé voltak kultúremlékek. Úgy kell ezt felfognunk, hogy a keresztyénség az embert kulturteremtővé tette, amennyiben bensőleg fölszabadítja a világ uralma alól s ő uralkodik erkölcsileg a világ felett. Így lesz az ember mint szabad protestáns keresztyén kulturteremtővé, amennyiben az összes világi életet, munkát, kereskedelmet, családot, államot, iskolát, egyházat, tudományt Isten országának szolgálatába állított. A kultúra vallás nélkül megszenteltetésük s az általa teremtett anyagi javak szolgálatába jut. A vallás viszont kultúra nélkül szegényes lesz, csendes kolostori szoba, elveszti viláगतalakító erejét. A keresztyénség és a kultúra, legalább is a protestantizmus és a kultúra, vérokonok. Egészen más szempontból kezelte ugyanazt a tárgyat dr. Bousset tanár (Göttingen). Kérdésbe tette a kultúra és a vallás összefüggését. Felfogása szerint a kultúrának közvetve nincsen szüksége a vallásra, hanem saját erején működik. A természet készíti az embert a kultúra fejlesztésére és nem a vallás. Viszont a vallásnak nincsen szüksége a maga igazolásra végett azon állításra, mintha a kultúrára jelentőséggel bírna. A vallás saját lábán jár. De mégis van a vallásnak annyiban kulturális feladata, amennyiben ellenőrzi a kulturát s ha az hamis úton jár, megállásra készíti. Így a vallás a kultúrának örökös nyugtalanságot okoz. Ezzel szemben dr. Geffcken azt vitatta, hogy a valódi kultúra és a vallás között nincsen ellentét.

dr. Veress István.

(Folyt. köv.)

Emlékezzünk régiekről.

N. Keszi Hajdu Lajos jegyzetei a debreceni kollégiumi életről az 1831—1839. évekről.*

Elvégezvén alsóbb iskolai tanulmányaimat Kisújszálláson, a felsőbbeket a debreceni főiskolában folytatni Debrecenbe mentem 1831. év november 1. napján.

Új világ tárult itt fel lelkem előtt. Város, vidék, emberek, tanoda, tanítók, ifjú társak, kikkel az ifjúkor legszebb, legvirágosabb útján futni készülék. viszonyok tüntek előmbé, melyeket azelőtt nem ismerék, szokás, életmód, társaskör, melyekbe bele kellett magamat szoktatnom. A tudományok csarnokába lépék, mézet gyűjtendő munkás méhként, ismereteket szerzendő, egykor életbe, sikerbe léptetőket.

*

1831. év nevezetes éve a XIX. századnak. Nevezetes nemzet, nevezetes egyebek életszakában. Ez utolsóban emlékezetes előttem. Elő útja volt ez annak, mivé későbbben képződtem. Nem mási, mint diáki pályám menetét, abban szerzett tapasztalataimat akarom csendes óráimban e papírra letenni, melyek némi ismeretet és tájékozást nyújtanak a kollégiumi életnek azon korszakbani állapotáról. Soraimnak nincs más célja, mint a kollégiumi beléleletet, úgy mint akkor volt, leírni.

*

Az első éves, vagy novitius-diákokról.

A philosophiára menendő ifjak vagy a debreceni főiskolában végezték el alsóbb osztályzatú tanulmányaikat, vagy pedig más, az egyházkerületekben létező tanodákban. Én azok sorába tartoztam, kik vidéki tanodában, nevezetesen a kisújszállásiban végeztem el alsóbb iskolai pályámat. Az ilyenekről teszek itt említést.

*

Ezidőben november 1. napja volt a határidő, melyre mind a több éves, mind a leendő diákoknak

* Ezeket a rendkívül érdekes feljegyzéseket Könyves Tóth Kálmán az Ispotályi templom n. é. lelkésze adományozta könyvtárunknak, b. e. kedves atyjának, a nagyírú Könyves Tóth Mihálynak az olmtői fogsága idejéből való, 49 alak, 248 lapnyi kéziratával együtt, a következő sorok kíséretében: 80—1911. pk. Nagytiszteletű uram! Megboldogult apámnak, néhai Könyves Tóth Mihálynak „Az olmtői fogságban” című nagyérdékű kéziratát, mely az egyház életére vonatkozó jellemző feljegyzéseit megőrzés végett a főiskolai régi könyvtárnak adakozom. Teljes tisztelettel Debrecen, 1911 november 14. Tisztelője Könyves Tóth Kálmán, református lelkész. U. i. Ezzel egyidejűleg odaajándékozom néhai Hajdu Lajos feljegyzését is, aki édesapámnak fogolytársa volt s szintén a fogságban írta azokat az érdekes szavakat. Ez utóbbiak 39 lapra terjednek és következő fejezetekre vannak osztva. Bevezetés. 1. Az első éves vagy novitius diákokról (tanárok, szabafőnök, esküdtek). 2. Az esküdtek tiszte. 3. Senior. 4. kontra. 5. A diákgazda. 6. A presbyter. 7. A dárdás praeses. 8. A diákok élelmézése. 9. Apparitor, janitor, vigil. 10. Tűzoltók. 11. Kantor, scribák. 12. Coetsok. 13. Jótélességek. 14. Legáció. 15. Suplicatio. 16. Praeceptura. 17. Rectoria. 18. Eforium. 19. Jutalomkérdések. 20. 21. 22. Könyvtár, bajlatorok. 23. Toldalék. A Könyves Tóth Mihály-féle kéziratok három részre oszlanak. A legelső 150 49 lapnyi, „Historiai jegyzetek” címet visel, C. 1817—1850. terjedő ievkből, főként a tisztelt egyházkerület s ebben Debrecen dolgaival foglalkozik. Ez a rész tartalmazza Szoboszlai István akkori superintenden történeli jellemrajzát. A második csomó Hampden Jánosról és Machiavelliről szól. A harmadik vegyes feljegyzéseket tartalmaz. Szerk.

meg kellett jelenni. Az első évesek Novitiusoknak — baglyoknak — hívták a vénebbek által.

A vidéki tanulók bevévési módja ekkor így volt. A debreceni főiskolába bejött ifjak tartoztak magokat ellátni azon tanoda bizonyítványával — testimonium — melyben tanulmányukat elvégezték, melynek érvényességére megkívántatott az iskolaigazgató — rector — és az iskola-felügyelőknél — inspector — aláírása. Az ily bizonyítvánnyal ellátott ifjú megérkezvén Debrecenbe a rendes határidőre, ezen bizonyítványt személyesen vitte el, bemutatván előbb a széniornál — a rector-professorhoz, ki azt láttamozta; azután elvitte a többi professorokhoz is, kik hasonlóképe cselekedtek. Ez megtörténvén, e bizonyítványok a széniornál letétettek, ki azokat birtokosának, bevételése után, kívánatára visszaadta. Mit kelljen cselekedni az újoncoknak, kik az iskolai ily szokásokat nem tudták, igazítólul szolgált a kollégiumi ajtófára kiragasztott vagy akasztott fekete tábla, melyre a rendeletek kiírva voltak.

Az ily vidéki tanulónak vizsgálatot kellett bevételése előtt letenni, mely ebből állott: a rector-professor megjelent a teremben, melybe az ily ifjak rendelve voltak, üdvözlölvén őket, egy propositiot adott elébök, melyről magyarul és latinul kellett írniok. Azután a rector-professor eltávozott s az ifjak egy esküdt — juratus — felügyelete alatt készítették munkájukat, ki az elkészítetteket számba vette s a rector-professorhoz vitte. A teremből senkinek is addig eltávozni meg nem engedtetett, míg munkáját el nem készítette. Hihető, ennek azon oka volt, nehogy másokkal csináltassanak magoknak munkát.

A rector-professor ezen munkákat tisztársai között megbírálás végett kiosztá, kik aztán azokról véleményül adtak. Ez történt mindig a délelőtti órákban. Délután volt tudományos előmenetelük megvizsgálása, mely ekkép volt: összegyűlvén az ifjak, a szénior megjelent, felolvasta előttök a vizsgáló jurátusok névsorát, mint szinte a megvizsgáltatandókét is. Egy jurátus 5—6-ot kérdezett ki. Kérdezte azon tudományokból, melyekből bizonyítványt mutatott, hellen és német nyelv ismerete is megkívántatván, a jurátusok működésük eredményét a rector-professzorral közölték.

Ha mind a bizonyítványa, mind munkája, mind feleletei kielégítőek voltak az ifjúnak, bevételést az első évi bölcsészek sorába s ezzel lett úgynevezett novitius diakká.

A gyengébbek visszautasítottak, mire alig esett példa, legalább jóremény fejében bevételtek. A rector-professor jelentette ki az ifjak előtt, kik vétettek be, kik nem, amikor az osztályozás is felolvasatott a szénior által előttük, mely ekkor volt kitűnő — eminens — első osztály, — prima classis — 3-ik osztály, de kik már visszavételtek. Ezután történt az aláírás, — subscriptio, — mely szerint a bevett ifjú aláírta nevét az iskolai törvényeknek s kötelezte magát azok megtartására; ez aláírás a szénior jelenlétében történt. Az aláírónak nyilatkozni kellett, *jótéteményes* — beneficiatus — vagy *nem jótéteményes* akar-e lenni. Amazok nevezettek Togatusoknak is, minthogy a törvények szerint tógában — hosszú fekete ruhában — kellett járniok; emezek pedig nemtógások — non togati vel

publici. A tógások 2 pft, a nemtógások 6 pft aláírási díjat tartoztak fizetni. E díjat, bizonyosan nem merem állítani, eszembe így jut. Jótéteményeseknek ezek azért nevezettek, mert a kollégium által adott jótéteményekben, melyekről alább szólok, részesültek, mely jótétemények a tóga viseléséhez lévén kötve, tógát tartoztak viselni; amidőn a nem jótéteményesek tógát nem hordozván, anyagi jótéteményt nem kaptak, magok tartozván magokat ellátni a szükségességekkel.

Jegyzet 1. A tóga ilyen volt: fekete posztóból készült felöltő hosszú ruha, bokáig lenyúló, a nyaknál kezdve 12 vagy 18 soros gombbal, a derékban szőrövel keresztül kötve, azon alól szabad nyílása volt. Későbbben, 1836—38. évben aztán már szőr-nemüekből is csináltattak, főleg a jurátusok, tógát, habos selyem, kapesos övvel.

Jegyzet 2. Ezen időben nevezetesebb vidéki gymnasiumok, melyekből tanulók jöttek Debrecenbe, a következők voltak. Bihar vármegye: Nagyvárad, Derecske, Szalonta, Diószeg. Hajdúságban: Böszörmény, Nánás, Szoboszló. Nagy- és Kiskunság: Kisújszállás, Kiskunszentmiklós. Hevesben: Mezőtúr, Gyöngyös, Komárom. Csongrádban: Hódmezővásárhely, honnan másod évi filozófusok is jöttek. Szabolcsban: Kálló. Szatmárban: Nagykároly, Szatmár. Somogyban: Csurgó. Lyceumok, melyekből 3., 4. éveseknek jöttek: Sziget, Losonc, Kecskemét, Körös. A pataki és pápai főiskolából ritkán jöttek, mint szinte Erdélyből is és szóba teendő a miskolci iskola is.

Az ifjúság ekkori oktatóiról s előjáróiról.

Az ifjú diáknak, közönségesen diák vagy deák nevezettel illetetnek a felsőbb tanulók, — sok olyan vonja magára figyelmét, minek tudása reá nézve életkérdés. Most egy előtte addig ismeretlen társaságba lép, melyben neki munkás és használatos tag-nak kell lennie. Vele egykorú, egyforma hivatású, ugyanazon célú férfiak társas körébe avattatik, kik közt felsőbbiséget csak a szellemi műveltség, tudományos képzettség, szelid erkölcsiség, munkásság és szorgalmatosság vívnak ki magok pályatársaik felett. Itt az ifjak ez intézetében a testvériesség, egyenlőség, és jogok a legbensőbb kapcsolatban vannak egymással párosítva. Nyilván tükrözik itt a patriárkhális rendszer, a társadalom egyszerű alapja. E társulatban minden ifjúnak munkálni, azaz tanulni kell szorgalmatosan, ha az intézet jótéteményében részesülni akar, dologtalan innen kizáratva.

Ezen társaság vagy intézet tagjává lettem én is, melyet azelőtt csak hírből ismerék. Mint minden társaságban, úgy ebben is vannak tanítók, oktatók s előjárók, kik a kihágásokat mérséklék, gyógyítják s orvosolják, ezeket megismerni első teendője az újoncnak.

1831-ben oktatók voltak a vallásban Arany István, Erdélyi József. A bölcsészetben Ercsei Dániel. Mennyiség és természettanban Sárvári Pál. Jogban M. Dobrosi János. Neveléstan és francia nyelvben Zákány József. Magyar litteratura és német nyelvben Kalós Mózes. Fűvésztan, ásvány, mesterség, vegytanban Kerekes Ferenc. Történettan és latin litteraturában Péczeli József.

Az első éves bölcsészek hallgatták Zákány József, Kerekes Ferenc, Kalós Mózes oktatókat és ezenkívül az úgynevezett Praeses-t. Ez a kollégiumi tudományokat kitűnő sikerrel elvégzett, a professzori gyűlés által elválasztott ifjú a tiszta mértant és számtant az ó és középkori történelmével s a hellen nyelvvel együtt tanította, kinek e hivatala esztendőig tartott.

Nem kerülhette ki figyelmemet továbbá az úgynevezett kollégiumi tisztviselők, úgymint az esküdt diákok — jurati, — ellenőr — contrascriba, — és iskolanagy — szenior — Ezekről tehát röviden.

Legelső felvigyázói az ifjúságnak és annál fogva legközelebbiek voltak minden szobában tanulási pályájában legidősebb tanuló ifjú, ki tartozott a szobabeli rendről, tisztaságról gondoskodni, lakótársai magaviseletére, tanulására testvéreileg felügyelni, a netalán erkölcselleneket, ha baráti megintése után sem javult, az ellenőrnek följelenteni. Szóval a legidősebb diák olyan volt szobájukban társai között, mint az atya családi körében és így nem inquisitionális, nem politionális volt ezen felvigyázás.

Felvigyázói, s előjárói voltak az ifjúságnak kitűnőleg az esküdt diákok vagy juratusok. Esküdteknek nevezetnek ezen ifjak azért, mert az oktatói gyűlés előtt esküt — juramentum — tettek le, meg esküdtek — jurati — hogy ifjú tantársaik feletti igazán ítélnek, azoknak netalantáni kihágásaikat őrszemmel kísérik, az athágókat kedvezés nélkül az iskolai törvényszéknek feljelentik.

(Folyt. köv.)

Adósegély és a közalapi járulék késedelmi kamatja.

Ajánlva a közalapvégrehajtó-bizottság szíves figyelmébe.

Belejutottunk abba az állami eljárást követő hajlandóságba, melynél fogva a járulékok befizetését nemcsak szigorúan megköveteljük, hanem a kitűzött határidőn túl kimaradó járulékok után késedelmi kamatokat is számítunk és ezekért irgalom nélkül exequálunk. Így történik ez úgy az országos lelkészi nyugdíjintézetnél, mint a közalapi járulékok kezelésénél.

Tekintve már azt, hogy a mi egyházi adófizető híveink bizony sokszor az év december hava utolsó napjáig sem fizetik be egyházi adóikat, és ha épen a legutolsó napon fizetnek is: általánvéve késedelmi kamatszedés nincs szokásban: mindig szerfelett rigorózus lefogatásnak, sőt méltánytalan eljárásnak tartottam a mi közalapi és lelkészi nyugdíjintézeti járulékaik után a késedelmi kamatok felszámítását.

A nyugdíjintézeti járulékok terhe anélkül is erősen igénybevette lelkészeink anyagi erejét, s mivel tőkepénzzel, vagy annak kamatjövedelmével bizony kevés ember dicsekedhetik közülünk, hanem kénytelenek vagyunk csupán lelkészi fizetésünkkel szorítani ki ezeket a járulékokat: többszörösen terhes, ha a november 15-iki terminuson túl teljesítheteli befizetésünk után már késedelmi kamatot szednek tőlünk, mikor mi szerencsésekknek érezzük magunkat, ha szerény fizetésünk egyrésze az újévre hátralékban

nem marad, s ha bármennyig is úgy marad: nekünk ugyan senki egy fillér késedelmi kamatot sem fog fizetni hátralékkövetelésünk kiegyenlítésekor.

Ebből a szempontból tekintve a dolgot, az idén az adósegélyben részesülő egyházközségek, amelyek a közalapi járulékot az adósegélyből tudják és szokták fizetni, abba a kellemetlen helyzetbe jutottak, hogy az adósegélynek a közalap pénztárából történt szokatlan s eddig nem ismert késedelmes szétbocsátása következtében a közalapi járulékot nem volt miből befizetniük. Jogosan vetette fel ebből az alkalomból több lelkészársam azt a kérdést, hogy az adósegély kiosztásának későre, t. i. november 15-ik napjának elteltére maradása következtében kapnak-e késedelmi kamatot a segélyjogosult egyházak az adósegély összege után? Mert ilyen felfogás érvényesülése esetén a legtöbb adósegélyezett egyház jóval nagyobb összegű késedelmi kamatbevételhez jutna, mint amennyit a közalapi járulék után köteles volna befizetni. Hát persze, hogy ilyen bevétel után hasztalan epekednének az egyházak. Az lenne reá a válasz, hogy köszönjék meg az adósegélyt is. Hát köszönjük is alásan, de megjegyzés nélkül nem hagyjuk, nem hagyhatjuk a dolgot. MÉRJÜNK egyforma mértékkel mindenféle.

Szüntesse be a végrehajtó-bizottság a nagyon Bach- és finanszírozó késedelmi kamatok szedését az év utolsó napjáig. Érttem úgy, hogy a Magyar Földhitelintézethez december 31-re felérkezett fizetmények után késedelmi kamatot ne követeltessek. Azok a járulékok egy év keretén belül befizetni kötelezett követelések, amelyeknek nem évnegyedenként kell befolyjniuk. Miért épen november 15-ike az a kritikikus nap, amellyel vele jár a késedelmi kamat réme? Mert úgy látom, hogy réme ez nemcsak annak, aki fizeti, hanem annak is, aki kezeli az egyházmegyékben. Ne szerezzünk hát kellemetlenséget, kedvetlenséget egymásnak, haladjunk a legtermészetesebb úton s késedelmi kamatot csak a december 31-ik napjára a kezeléssel megbízott Magyar Földhitelintézetéhez el nem jutott járulék után követeljük. Ez így is volt, míg olyan nem épen nekünk való bürokrata rendszerrel nem rendezkedtünk be ott az ország fővárosában, nagy és fényes apparátussal s természetesen, igen sok költséggel. Pedig abban a késedelmi kamatmentes világban a kirovott járulékok nem érték el a mai magasságot s az országos közalap pénztára sem részesült talán annyi államsegélyben, mint most... Ajánlom a kérdés megszívlelését úgy a nyugdíjintézetnél, mint a közalapi végrehajtó-bizottság nagyrabecsült figyelmébe.

Rusticus.

IRODALOM.

Kálvinista diákok a török hódoltság korában.

Takáts Sándor, ez a jeles történelíró és kutató nagy tanulmányt bocsátott közre a budai basák íródeákjairól. Ezek az íródeákok közvetítették és végezték a budai basák diplomáciai levelezéseit és mind a szegény magyar nemzetnek, mind különösen a magyar

nyelvnek nagy szolgálatokat tettek. Bár idegen volt a gazdájuk és gyakran hitet is cseréltek, nem felejtették el magyar voltukat és bizonyos megkülönböztetett jóakarattal voltak elhagyott testvéreik iránt. A tervezett hadi mozdulatokat, hadjáratokat okos módon megjelentették a magyar kapitányoknak és vezetőknek. Tanácsal szolgáltak, midőn foglyokat kellett kiváltani és sokszor közbenjártak, midőn a behódolt falvak panaszt emeltek és a magyarok nehéz dolgaiban igaz szívvel fáradoztak. Mint a basák tanácsadói és litkárai, a közigazgatás, az adózás és a jogszolgáltatás minden terén a magyar felfogásnak, a magyar törvényeknek igyekeztek érvényt szerezni. És nem hiában. Magyar létükre török kenyéren élvén, a török-magyar közeledésnek, a kölcsönös megértésnek útját egyengették.

Nem utolsó dolog volt, hogy a törökök közt a magyar nyelvnek mesterei és terjesztői voltak. Enemű fáradozásainak messze kiható jelentősége van. Útat nyitottak nemzeti nyelvünknek s nem kis részük volt abban, hogy a magyar nyelv akkor is terjedt, akkor is hódított, midőn politikai állapotunk a legsiralmasabbra fordult. Ha ezek az íródeákok nincsenek, a magyar soha sem lehetett volna a diplomácia nyelv. Az a rengeteg magyar levél, mely a basák és bégek deákjainak a tollából kikerült, jótékony visszahatással volt magára a magyar nyelvre is és arra indította a magyar urakat, hogy az ő deákjaik is kitégyenek magokért s úgy írjanak, hogy a válaszadással kisebbséget ne valljanak. Ez pedig nem volt kis dolog, mert a török-magyar deákok a 16. és 17-ik században a magyar nyelvnek mesteri kezelői. E mellett azt is megteszik, hogy míg a császárt csak úgy rövidesen titulálják, ha Bocskaiknak vagy Bethlennek irnak, azoknak nagyobb tisztességet tesznek. Gyűlöli is őket a német és ha megfoghatja: öleti és vágatja; míg ellenben az erdélyiek megbecsülik a jó török-magyar diákokat. A magyar-török diákok aranykora Bethlen halála után hamar hanyatlásra fordul. Az osztrákok konstantinápolyi követeik mellett egész sereg törökül is jól tudó fiatal követségi alkalmazottat — Sprechknaben — nevelnek fel és törökre fordítják a magyar helyett a diplomáciai érintkezés nyelvét. Így aztán mind Budáról, mind Bécsből kiszorúlnak a magyar íródiákok, de a vidéki basák még a század végéig is magyarul leveleznek. A moldvai és havasalföldi vajdák is tartottak magyar íródeákokat, még egyik-másik tatár Khán is.

Már most az a kérdés, hogy honnét kerültek ki ezek az íródeákok? Felelet: főleg Debrecenből, Patakról, szóval a kálvinista iskolákból. A 16-ik században debreceni diákok vannak a budai basa oldalán. Az egri és váradi basák diákjai meg majdnem minden kivétel nélkül a pataki és a debreceni iskolának a tanítványai. Meliusz óta Debrecenben mindig van valaki, aki a keleti nyelveket tudja, a tanárok vagy a papok között, de a város maga is tart török diákokat. Ime ezeket mondja el szépen, részletesen Takáts Sándor, munkáját ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Régen olvastunk élvezetesebb dolgokat.

Vén diák.

„Egyházi Beszédek. II. kötet” című munkám ismertetéséhez kénytelen vagyok magam, mint szerző, némi pótléket csatolni, bármennyire ellenszenves is előttem az a jelenség, amikor szerző sértődötten „rektifikál” bírálójával szemben. E becses lap múlt évi utolsó számában olvasható rövid kritika úgy tünteti fel munkámat, mintha abban csak ifjúság előtt használt beszédek volnának, pedig *külön cím alatt* (Gyülekezeti beszédek) tíz szokott templomi predikációt is tartalmaz gyűjteményem a B) alatt közölt 20 ifjúsági istentiszteleti beszéden kívül. Az a két idézet is, amelyek „az ifjakat meglehetősen hidegen hagyják”, épp egy ilyen „gyülekezeti” beszédből vannak véve s így a milieube való állításuk igazságtalan. Épp ezen elhallgatott „gyülekezeti” beszédek révén óhajtanám közkelendővé tenni munkámat és esetleg megismertetni az ifjúsággal való ígéhirdetői foglalkozás módját: azért tartottam szükségesnek e rövid pótlással kiegészíteni a köszönettel fogadott ismeretést. Pápa, 1912 január 3. *lic. Rácz Kálmán.*

Egy magyar református pap munkájáról.

A külföldi lapok véleménye mellett érdekes lesz felemlíteni a Nagyszébenben megjelenő *szász lapnak*, a „Krichliche Blätter”-nek a véleményét Veres munkájáról. Nevezett lap 1910. évi 25. számában dr. Schuller így ír a munkáról: „Veres munkája valóban megérdemli elismerésünket. Már maga a cél, amelyre a szerző törekszik munkájával, elismerésre méltó: igyekszik a magyar református egyháznak a protestáns külfölddel való összeköttetését élénkebbé tenni. Ezért használja a német nyelvet is, amelyet oly mértékben sajátított el, hogy azon közvetlenül gondolkodni és írni tud, bárha még az egyes fordulatok, szófűzések és kifejezések azt mutatják, hogy más a szerzőnek az anyanyelve. Aki a két nyelvnek, a magyar és német nyelvnek különbségét ismeri, nem fog azon csudálkozni, hanem sokkal inkább ebben bizonyítékot lát egyfelől a szerző erélyes törekvésére, másfelől munkájának önállóságára.

A már jelzett célból önként következik Veres munkájának a jellege. Nem annyira kritikai kutatása, mint inkább informatív előadása, a magyar református egyház fejlődésének, valamint Magyarország nyilvános életére, mondhatnánk a magyarok szellemi életére való befolyásának. Ez utóbbi tárgyalja az a fejezet, mely a következő címet viseli: „A magyar kálvinisták irodalmi tevékenysége”. Ezt ugyan a (nagy) cím után nem várnánk, de másfelől a munkának így irányban való kibővítése, azon óhajunknak tesz eleget, miszerint a református egyház kulturális hivatása annak története keretében, szintén előadassék. A szerző az irodalmat szorgalmasan felhasználta. A lutheri forrásművek és alapvető munkák jegyzéke, amelyet a 7-ik oldalon összeállít, természetesen még többszörös mértékben kibővíthető volna, amit mi magunk is óhajunk egy esetleges második kiadásnál, mivel Veres munkája, amint reméljük, külföldön elterjedésnek fog örvedeni. Reánk magyarországi lutheránusokra nézve, akik előtt a református testvéregyház történelmi fejlődési menete nem ismeretlen, különösen az alkotmányról írt 7-ik fejezet bír nagy értékkel. A 9. és 10-ik fejezet is az államiságra való befolyás, a református egyháznak jelenlegi helyzete, amelyek a mi református hittestvéreink ítéle-

zés módjába bepillantást engednek, szintén különös érdeklődésre számíthatnak.

Végül érdemes felemlíteni, hogy Veres az ő egyháza és az abban levő magyar nép iránt való legnagyobb szeretete mellett is, nem egyoldalú, elfogult ember.

Szerző műve megjelenése alkalmából előkelő tudós férfiaktól is több elismerő levelet kapott, ezek közül álljon itt a velünk magyarokkal annyira rokonszenvező Claparède Sándor genfi polgárnak következő levele:

Crets de Florissan Genf (Schveisz) 910. VI. 4

Igen tisztelt lelkész úr!

Budapestről meghozattam azt a könyvet, amelyet ön körülbelől tíz évvel ezelőtti svájci tartózkodásáról kiadott, amelyet egyik könyvkereskedés katalógusában láttam jelezve. A könyvet épen tegnapelőtti kaptam meg. Azonnal elolvastam feleségemmel együtt a könyv különböző fejezeteit s ezt a munkácskát nagyon érdekesnek találtuk; helyes megfigyeléseket és komoly megjegyzéseket tartalmaz. Olyan könyv ez, amelyet minden fiatal magyarnak, akik Svájcba akarnak jönni, előre el kell olvasniok. Különös véletlen folytán, itteni könyvkereskedőnkől tegnap egy szép munkát kaptam a magyar kálvinizmusról, amelynek szintén ön a szerzője. Eddig csak a könyv egy részét olvastam át, de már most óhajtom kifejezni örömet, annak közétételéért, amely hézagot tölt be és Nyugateurópában igazán hasznos lesz.

Engedje meg, hogy ez alkalommal megküldjem önnek múlt évben megjelent röpirataimat, amelyről könyvében a Prot. Szemle után említést tett.

Ezekután maradok önnek igen tisztelt lelkész úr mély tisztelettel alázasatos szolgája: *Claparède Sándor*.

H. Á.

A tiszántúli ref. egyházkerület püspökétől.

149—1912.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az egyetemes konvent 18—1908. számú határozata értelmében az egyházmegye esperese, illetve pénzkezelője a közalap-kimutatást minden év január végéig két példányban elkészíti és az egyházmegyei közalap végrehajtó-bizottsághoz heterjeszti.

A kimutatást az egyházmegyei közalap végrehajtó-bizottság 15 nap alatt letárgyalja s a tárgyalás eredményét az egyházkerületi elnökséghez terjeszti.

E konventi határozatra hivatkozással tehát felkérem nagytiszteletű urat, hogy egyházmegyéje részéről a közalapkimutatást két (2) példányban — a tárgyalási jegyzőkönyvvel —

hivatalomhoz február 15-ig, mint végső határidőig, feltétlenül beküldeni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel vagyok

Debrecen, 1912 január 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kálvineumért. — Az árvákért. Tripolisban halomra gyilkolják egymást az emberek s a pontife maximus, a Krisztus földi helytartója ez alkalmat találja méltónak arra, hogy az olasz királlyal kibéküljön. A miniszterelnök gyűgyul, Prohászka cikket ír és beszédet mond, a Ferencvárosiak labdát rugnak és mi tovább folytatjuk a munkát: a Kálvineumért, a magyar papok és nép elmaradott árváiért. Szombaton kezdődött meg az idei téli hadjárat, valósággal mása annak a réginek és dicsőségesnek, melynek 49 elején a felvidék volt a színtere, vagy annak a másiknak, mely ugyanakkor Erdély visszafoglalásáért kezdődött. Négy nap dörgött az ágyú Vízakna—Déva közt, négy nap zúgott a kálvinista ének és buzdító szó s ünnepeltek a Verchovinától fel Léváig és Komáromig a bús magyarok s karolták minden felekezeti különbség nélkül nagyjainkat és áldoztak az oltáron. Beregszászon kezdődött a nagy út. Egyház, város, megye mind ott volt a ritka alkalmon. Szeretettel, tüntető lelkesedéssel fogadták főgondnokunkat, püspökünket s a Kálvineum elnökét és 2000 koronánál többet adtak össze a jótékony célra. A hangversenyen megjelent diszes közönség csaknem tenyerén hordozta a nagy eszme nagy képviselőit és ünnepi lakomát rendezett tiszteletökre. A megyeháza nagytermében folyt le ez az emlékezetes esemény, melyről még külön is meg kell emlékezni a beregszásziaknak, akik az ünnepélyt rendezték a fáradhatatlan Kallós Tivadarral, az egyházmegyei gondnokkal, alispánnal és az esperessel együtt. Ez történt szombaton. Már másnap útban volt a püspök és kísérete Léva felé, hol Patay Károly esperes, Birtha József a helybeli lelkész és a világi hatóságok fogadták őket. A lévai páratlan sikerű hangversenyen fél részben másvallásúak vettek részt, fényes és nagy közönség, mely elragadtatással fogadta a szereplőket: bőkezűleg áldozott és az egyetemes

magyar testvériség mellett lelkesen tüntetett. *Révkomárom* volt az utolsó állomás, ahol 49-ben utoljára lengett a szabadságharc zászlója, ahol Antal Gábor püspök a magyar kálvinista egyház papja s ahol újra emelkedőben van napunk. Révkomáromban a mezőtúri híres pap, Gergely Antal vette át a szót és püspökünkkel együtt ő lengette az Orle diadalmas zászlóját. Istenisztelet, hangverseny, áldomás, ezek alkották mindenütt a feledhetetlen képet. A tüntető szíves fogadtatás, meleg ünneplés és a minden felekezeti korlátot összetörő lelkesedés adták meg a színezetet. A Kálvineum ügye ismét csodát mívelt, 7000 korona gyűlt a nemes célra. A magyar értelmiség valláskülönbség nélkül lelkesedett, ünnepelt, áldozott. Hálás szívünkbe zárjuk azokat, akik ezt az újabb sikert és győzelmet, ezt a fényes alkalmat elősegítették.

Egyházkerületi képviselők választása. December 31-diki határidővel nemcsak a zászlósi méltóságot jelentő főjegyzői és tanácsbírói állásokra volt elrendelve a szavazás, hanem a különböző tanintézetek képviselőire is. Szavazni kellett, nevezetesen a debreceni református tanítóképző-intézet, a debreceni református felsőbb leányiskola és tanítónőkészítő, a szatmári református felső leányiskola és tanítónőkészítő, a nagyváradai református tanítónőkészítő képviselőire. Megválasztottak: *Nagy József, Nagy Gyula, dr. Matolcsy László*, mindnyájan Debrecenből; *dr. Böszörményi Géza* nagyváradai tanítónőkészítő-intézeti igazgató és *Bácskay József* (Szatmár). Egy helyre új választás iratlik ki. A megválasztottak mindegyike csaknem az összes szavazatokat megkapta. Olyik esetben nem is volt választási lehetőség. Az egyházak mindenütt örültek, hogy volt, akire lehetett szavazni. Ennek a sajátságos helyzetnek pedig az az oka, hogy az illető intézet tanárai helyett most az egyházak presbiteriumai választanak. Sokkal helyesebb lett volna azt követelni, hogy az iskolák körül presbiteriumok alakíttassanak. Ez azokat közelebb hozta volna a szülőkhöz és az élethez. Így pedig, ahogy most a dolog áll, föl kell nyitni a sorompót a nőtanárok előtt is, különben beállhat az az eset is, hogy nem lehet választani, mert nem lesz kiből.

— **Beiratkozás a debreceni református főiskolán.** A debreceni református főiskolában a theologiai, jogi és bölcsészeti szakon a beiratkozás az 1911—12. tanév II. felére január hó 21—28. napjain történik. E határidőn túl a további 8 nap alatt az akadémiai igazgató engedélyezheti a fölvételt. Az előadások február 1-én veszik kezdetüket. Az új tápintézetbe 120

korona félévi díj mellett (amely két részletben fizetendő) bármely akadémiai hallgató ellátást nyerhet valláskülönbség nélkül. Jó előmenetelű és szegénysorsú hallgatók 80, 60 és 30 korona félévi díj mellett vétetnek fel. Intézeti bentlakásért félévi 20 korona fizetendő. A félévi tandíj 50 korona, kedvezményes 30, illetve 15 korona. A jótétemények iránti kérvények az illetékes dékáni hivataloknál január 20-ig adandók be. A bölcsészeti akadémián *a)* classica philologia (latin—görög nyelv és irodalom), *b)* magyar és latin, *c)* német és latin, *d)* magyar és német, *e)* magyar és történelem szakcsoportokból tartatnak a tanárképzés követelményeinek megfelelő előadások. Részletes fölvilágosítást ad az akadémiai igazgatóság (Debrecen, Kollégium). *Akadémiai igazgatóság.*

Megeáfolt közmondás. Nemo profeta in patria sua. Ezt a régi közmondást cáfolta meg a Marjay Péter böszörményi pappá való megválasztása. Az érmelléki esperes Nubiának a szülőtte (így hívják magok között a böszörményiek a pátriát). Innét kelt szárnyra s vonult a debreceni kollégiumba és aztán tovább. Mikor pályája a délponton volt a mi kedves Péter bátyánknak (esperes, képviselő s egy szép család feje), akkor is csak az volt a hijja öröme, hogy ezt az ő hazafiai nem látják. Most már megláthatják. Várt leány várat nyer. Az, aki igaz magyar voltával csak becsületet szerzett magának és övéinek, aki a kies Érmelléken esperességet érdemelt; visszajutott immár szülőhazájába. Nem minden küzdelem nélkül jutott vissza. Két erős, kemény választásra volt szükség, hogy nyilvánvalóvá legyen, milyen erősen szeretik és várják vissza Marjay Pétert a böszörményiek. 16 vetélytársa mellett másfél ezren szavaztak rá s ha még egy újabb választásra került volna a sor: lettek volna 2000-en is a választói. S most már, hogy megválasztották: hívei lesznek mind, a hajduböszörményi nagy, népes egyház tagjai, még azok is, akik a választáson vele szemben állottak. Mert ki ne szeretné Marjay Pétert, ezt a derék, tiszta szívű magyar papot, az érmelléki egyházmegye immár volt esperesét? Szeretettel kívánunk mi is úgy neki, mint az alföldi nagy gyülekezetnek is minden jót.

Semper idem. A székesfehérvári püspök sokat beszéltet magáról. Megjelent a múlt évben indexre került műve, a kívánt passzusok kihagyásával. Szerepelt s mégse szerepelt a kath. nagygyűlésen. Irta az Alkotmány karácsonyi vezércikkét, ismét elég szokatlan hangon, de mégis óvatosabban, mint tavaly. A haladás, a fejlődés szükséges voltát hangsúlyozza.

De ott, ahol minden tökéletes, minden bevégezett; nincs semmi szükség a haladásra. Azután mondott egy nagy beszédet, amelyben bátorkodott a kártyaszervenvedély ellen kikelni és ezért a beszédért egyik igazán liberális lapunk megtette a Széchenyi utódának. Azonban nem a váradi püspök, gróf Széchenyi örökébe ültette bele, aki érseki coadjutornak készül — s ami az adott esetben igazi jutalmat jelentett volna: — hanem a legnagyobb magyar palástját, illetve mentéjét adta rá. Ezek szerint most már mához egy esztendeig Prohászka Ottokár lesz a legnagyobb magyar és ő fog vigyázni a hazára. Rendben van a dolog, csak vagy az „Ujság“, vagy Prohászka, vagy valami jezsuita páter le ne intse a legifjabb Széchenyit. Különbösen már erre az eshetőségre is el vagyunk készülve. Történetek ennél furább dolgok is. S ha újfent történnének, na hát akkor is rendben lesz a dolog s a derék Ottokár, miután levezelte a karácsonyi cikket, adhorratio hungarorumot, kezdheti a jövő karácsonykor előlről s lesz újra semper idem.

Az új pap. Néhai való jó Bodnár bátyánk örökébe beiktatták az új papot, Baranyi László volt avas-újvárosi káplánt. A derék esperesi titkár megérdemelte volna, hogy a nagytiszteletű esperes úr maga végezte volna a bemutatást. De hát ez nem is a jó szándékon múlt, hanem a kedvezőtlen körülményeken s így történt, hogy a kakszentmártoniaknak meg kellett érniök a batizvasváriak szeretett lelkészével, *Dávid Sándor* tiszteletes úrral, aki még ugyan nem tanácsbíró (bátran megérdemelné, hogy az legyen), de azonfelül mindenképen kedves és szeretett alakja a nagybányai, hajdan aranyosmedgyesinek is nevezett egyházmegyének. A beiktatási ünnepélyen ott volt az egész kettős falu, a szomszédból is kerültek résztvevők, így Szatmárról is, melynek Kakszentmárton valóságos külvárosa. Szeretettel köszöntjük az új lelkészt és híveit ez öröndetes alkalmából.

— **Mezőgyáni levél.** Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Úgy vélem, hogy az egyházi lapnak teszek szolgálatot, ha olyan öröndetes mozzanatról értesítem, mint amilyen egyházunk életében a múlt évben is történt. Ugyanis a szokásos újévi hirdetések, mint a múlt esztendő egyházi életének gazdag kalásszal ékes kévéi tűntek fel előttünk. Mert tudni kell, hogy 20.000 koronás új iskolai épülettel áldoztak híveink a tanügy oltárán s mikor emellett községi középületekre is 43.000 koronával lettek megterhelve, valóban esodaszamba megy azon pártját ritkító adakozás, amelyet református híveink tettek, midőn Ónody Sándor református lelkész által éveken keresztül gyűjtött „orgona-alap“ kiegészítésére a lelkész egyszeri felhívására 3 nap alatt több mint 1400 koronát ajánlottak meg s fizettek be legnagyobb

részt, ezáltal lehetővé tették, hogy e környéken páratlan szép templomot orgonával is még ékesebbé tegyék, aminek elkészültét az ígért húsvéti szent ünnepre várván is várják. Az egyházi élet buzogásának ritka szép példája ez, a fent jelzett nagymérvű köteles terhek mellett. Ez még nem volt elég, hanem a már eddig összegyűjtött egyházi „szegény-alap“ növelésére egy magát megnevezni nem akaró buzgó egyháztag, látva, hogy az orgona felállítására már elég pénz jön össze, a szegény alapra hatszáz (600) koronát adományozott. Milyen szép jele ez az egyház külső és belső építésének a mai jórészben vallástalan világban, nem számítva fel a kisebb adományokat. Megható jelenség volt a karácsony szombatja, amelyen lelkész és a presbyterium a fiú iskolában összegyűjtven az összes növendékeket és az egyháznak elhagyott szegényeit, szívhez szóló beszéd kíséretében igaz szeretet vendégséget csinált, mert 13 szegény öreg pénzsegélyt, 22 gyermek ruhasegélyt, ezenkívül minden növendék 1—1 narancsot kapott ajándéku. Krisztus születésének bölcsőjénél szeretettől sugárzó gyermekarcok s vén Simeonok könnyelt szemekkel s meghatótt kebellet állva énekelték „Dicsőség magasságban az Istennek“, Vajha ilyen buzgó egyházi élet támadna a magyar református Sionban mindenütt s ez maradna meg e 2000 lelkes községben továbbra is. Kiváló tisztelettel vagyok Mezőgyánban: *Nyíri Gyula*, ref. kántor-tanító.

A debreceni ref. felsőbb leányiskola és tanítónőképző új helyiségei. A múlt évben újjá építették a Dóczyt, a debreceni ref. egyház leánynevelő-intézetét. Az építkezés még a nagy szünidő előtt megkezdődött s az új iskolaév kezdetén még mindég építettek. Olyan volt ez a nagy iskola, mint valami megszállott és ostromlott vár. Még az állványokat nem szedték el, de már az asztalosok dolgoztak. Még a kőművesek nem mentek el s már jöttek a csatornázók, betonozók, gázosok, villamosok és festők. És jöttek a növendékek is, mert okt. 1-nél nem lehetett tovább halasztani az intézet megnyitását. Bizony nem minden aggodalom nélkül fogadta őket a gondos tanári kar és látta, mint szökdécselnék az akadályokon keresztül. Szerencsére nem történt semmi baj. Legfeljebb annyi, hogy a növendékeket ideiglenesen lehetett csak egyelőre elhelyezni. Különösen a bentlakók nélkülözték a szokott kényelmet. Ma már azonban mindezek rendben és készen vannak. Minden osztály megkapta a maga terebes helyét és a bentlakosok is hozzájutottak a kényelmes és kellemes szállásokhoz. Szerettük volna, ha ez alkalmat felhasználta volna a nagyérdemű vezetőség arra, hogy az érdeklődő közönségnek, szakférfiaknak és a sajtónak is bemutatta volna az új otthont. Kolozsváron nagyobb reklámot csináltak a Marianumnak és ott az új Váry-gimnáziumot is megnyitották. Reméljük, hogy a jövő iskolai évvel megnyílik az Debrecenben is. Ha a Dóczy nem nyitja meg, megajítja a Svetüs.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

A szatmári egyházmegyébe bekebelezett csengerújfalui református egyházba (állomás Csenger) egy 82 éves lelkész mellé segédlelkézt keresek.

Javadalom: 500 korona; teljes ellátás; egy külön bútorozott szoba.

Kötelessége: a lelkézi szolgálatok, s Urában (2 km., hová szekér viszi) minden második vasárnap délelőtt prédikálni.

Az állás azonnal elfoglalandó.

Tóth Benedek,
ref. lelkész.

Pályázati hirdetés

a beregi református egyházmegye kötelékébe tartozó *márokpapi* rendes református lelkézi állásra.

Javadalom:

1. Lakás és belseg.
2. Készpénzfizetés, adócsökkentési segély megállapítása szerint 866 korona 58 fillér.

3. 38 hold 600 □-öl szántóföld és legelő-illetmény egy tagban. 32 holdért a lelkész fizeti az adót és ártért.

4. A megválasztott lelkész köteles az egyházmegyei szabályzatban megállapított mód és érték szerint, az elődje által igazolt befektetések értékét visszatéríteni.

5. Az állás az 1912. évi április hó 24. (Huszonnegy) napján foglalandó el.

6. A törvényszerűleg felszerelt pályázati kérvények az 1912. év február 1-ső (Első) napjáig, Sütő Kálmán espereshez Munkács, postahely, Bereg megye, terjesztendők be.

1—3

Dr. Baltazár Dezső,
ref. lelkész.

Pályázat.

A *túrkevei* református egyház pályázatot hirdet egy *férji tanítói állásra*. Javadalom: 400 korona az egyház pénztárából, 600 korona 48,576—910. sz. vallás- és közoktatásügyi mi-

niszteri rendelettel folyósított fizetéskiegészítő államsegély és 250 korona lakbér. Kötelesség: a központi III-ik fiúosztály vezetése, de más osztályok vezetésére hármikor áthelyezhető. Az állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények folyó évi január 20-ig alólírotthoz küldendők.

Túrkeve, 1912 január 4.

Szabó Sándor,
ref. lelkész.

HIRDETÉSEK

felvételnek a kiadóhivatalban.

**Papi és katonai
egyenruhákat
fest és tisztít
Hrabéczy**

gyár részvénytársaság

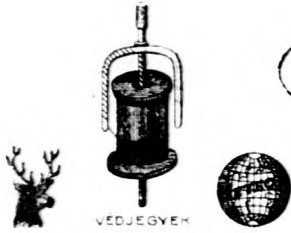
Debrecen, Széchényi-u. 42.

323. TELEFON 323.

Fiók felvételi üzletek:
Csapó-utca 30., Hatvan-utca 11.

Világhi ü „BORSALINO“ és hazai gyártmányu kalapok, házilag készült férfi ingek, férfi divatáruk
rendkívüli olcsó áron kaphatók:

Lengyel Samunál Debrecen
Piacz-utca 43. sz.
Megyei telefon 855. sz. Dréher söresarnok mellett

POSTATAKAREKPÉNZTÁR 9145.

TELEFON: 8090.

Surgonyczim:
MEZVATER BUDAPEST

Mez, Vater & Söhne

BUDAPESTI VARRÓ-ÉS HIMZŐSELYEM, CHAPPESELYEM ÉS FÉNYFONAL GYÁR

Budapest, 1912. 11. december 18.

Wesselényi-utca 13

Tisztelt
Fräulein József
diarmagyarországi
Hódmező-Vásárhely.

T. C.

Bátorkodunk b. figyelmét azon általánosan ismert körülményre felhívni, hogy mai eladási áraink oly alacsonyok, hogy ezek a nyersanyagok magas áraihoz képest, tényleges veszteséget képeznek. Legnagyobb sajnálatunkra kénytelenek leszünk tehát 1912. évre a selyem-cikkeink árait úgy felemelni, hogy ezek a megfelelő nyersanyagok áraival kellő arányban legyenek.

Régi kellemes összeköttetésünknel fogva, súlyt helyezünk arra, hogy *beszes Cégét* ezen áremelés előkészületlenül ne találja és kérjük, szíveskedjék egy a szükségletének megfelelő mennyiséget nálunk ideje korán megrendelni, úgy hogy ezen rendelése még ez évi december hó folyamán birtokunkban legyen, mert későbbi rendeléseket már csak az új árak mellett tudnánk szállítani. Amennyiben nálunk kötése volna, kérjük kötésének meg fenálló részét december hó folyamán lehvni.

Kiváló tisztelettel

Nagytiszteletű Uraim!

Mez, Vater & Söhne.

Aron kedverő körülmény, hogy naponta számos rendeléseket kapok az ország minden részéből, teszi lehetővé azt, hogy az ügyekkel való nagy kötésim folytán az árjegyzékben megadott régi áron szállíthatom a rendeléseket.

Most az új év alkalmával a nyilvánosság előtt sorom a Salamat mindarok iránt, akik Cégemet a Ref. felkéri egyes ruhák vállalatában, bárhily módon támogatni igyekeznek voltak. I bíralmunk rályában kívánok
Belőly Ujévet: Fräulein József

G

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható és kifogástalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vaszonra vagy papírra és ezeken kívül még számos más szakba vágó munkát.

Széles körű igény esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók. — Számítások akülönleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emléklap* és *aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stílusban, levéltári okmánytartók.*

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern állványozott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang

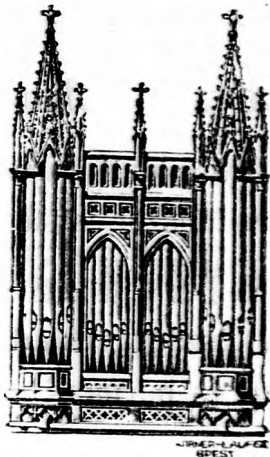
g talak, mint régi modoruak. Új szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyukakkal való újra szerelését és vertvas-harang állványokat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-éremmel kitüntetve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben

Angester József és Fia
Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonák

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitünő hang

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz

Ajánl :

kályhákat

templom és iskolafűtésre.

Premiere folytonégők,

Takaréktüzhelyek, porszívók.

Nagyraktár minden nagyságu

füző konyhokban.

Most megjelent

mintegy 250 oldalt tartalmazó
nagy képes tanszer és theologiai

ÁRJEGYZÉKÜNKET

kivánatra készséggel küldjük in-
gyen és bérmentve.

TANKÖNYVEK, az ország ösz-
szes iskoláiban használtak, elő-
nyös feltételek mellett kaphatók

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi
könyvkiadóhivatalában

Debreczen.

A DEBRECENI

Vas- és Rézbutorgyár r.-t.

Többszörösen kitüntetett és általánosságban

legjobb kivitelü

és minőségének elismert gyártmányainak
minden egyes darabja a *cég címkéjével*
van ellátva.

Beszerezhető: minden nagyobb butor-
és vaskereskedőnél,
vagy közvetlen

DEBRECENBEN,

az Ispotálylapon levő

sajat gyartelepen

szabott gyári árakban.

Elegáns, tartós, szép szabásu férfi-
fiu- és leánykaruhák,

téli öltönyök és felöltők

nagy választékban, előnyös árban

NEUMANN M.

császári és királyi udvari és kamarai szállitónál
szerezhetők be.

DEBRECEN, Piac-utca 51. sz.

Főpostával szemben.

Telefonszám 295.

Alapított 1845-ben.